

**แนวคิดเรื่องประชาสังคมโลกและการเปลี่ยนผ่านสู่ภาคปฏิบัติ:
ประเด็นการแทรกแซงด้านมนุษยธรรมและ “หลักรับผิดชอบเพื่อปกป้อง”**

จันจิรา สมบัติพูนศิริ

คณะรัฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

jsombutpoonsiri@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอว่าแนวคิดและปฏิบัติการของ “ประชาสังคมโลก” (Global Civil Society) ในการแทรกแซงด้านมนุษยธรรม (Humanitarian Intervention) รวมถึงการประยุกต์ใช้หลักรับผิดชอบเพื่อปกป้อง (Responsibility to Protect: R2P) นับแต่ช่วงหลังสงครามเย็นเป็นต้นมาส่งผลให้องค์ความรู้การเมืองระหว่างประเทศ (International Relations) เปลี่ยนไปอย่างไร โดยเริ่มจากฉายภาพให้เห็นถึงรากฐานทางทฤษฎีของแนวคิดว่าด้วยภาคประชาสังคมโลกจากนั้นแสดงให้เห็นว่าแนวคิดดังกล่าวสะท้อนในภาพปฏิบัติการเมืองโลกอย่างไร โดยเฉพาะในประเด็นการแทรกแซงด้านมนุษยธรรม บทความนี้ถกเถียงว่าการผสมกันระหว่างแนวคิดกับภาคปฏิบัตินี้ช่วยเปลี่ยนหน้าตาขององค์ความรู้การเมืองระหว่างประเทศ จากที่เน้นให้รัฐเป็นตัวละครหลักและยึดโยงกับอำนาจอธิปไตยรวมถึงผลประโยชน์ของรัฐเท่านั้น เป็นตัวละครไม่ใช่รัฐและใส่ใจกับประเด็นที่เกี่ยวกับ “ความมั่นคงของมนุษย์” รวมถึงก้าวข้ามเส้นแบ่งตายตัวซึ่งแยกการเมืองภายในออกจากภายนอก บทความแบ่งออกเป็นสามส่วน ส่วนแรกอภิปรายรากฐานทางความคิดว่าด้วยประชาสังคมโลก ส่วนที่สองเสนอบทบาทของประชาสังคมโลกในปฏิบัติการแทรกแซงด้านมนุษยธรรมและการประยุกต์ใช้หลักรับผิดชอบเพื่อปกป้อง ส่วนสุดท้ายวิเคราะห์ว่าบทบาทที่ทวีขึ้นของประชาคมโลกส่งผลต่อองค์ความรู้การเมืองระหว่างประเทศอย่างไร

[วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ 33 ฉบับที่ 3 ปี พ.ศ.2557]

คำสำคัญ: ประชาสังคมโลก, การแทรกแซงด้านมนุษยธรรม, หลักรับผิดชอบเพื่อปกป้อง, องค์ความรู้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

The Concept of Civil Society and its Translation into Practice: Humanitarian Intervention and “Responsibility to Protect” in Focus

Janjira Sombatpoonsiri

Faculty of Political Science

Thammasat University

jsombutpoonsiri@gmail.com

Abstract

This article seeks to demonstrate the emerging role of “global civil society” in practices of humanitarian intervention and Responsibility to Protect (R2P) in Post-Cold War era, and how this phenomenon has refined the knowledge of International Relations. In so doing, it traces theoretical underpinnings of global civil society notion, illuminating them through recent practices of non-governmental organizations and grassroots groups working across nation-state borders to mitigate the disastrous impact of war on civilians. This article argues that this interplay between concepts and practices of global civil society have transformed the academic landscape of International Relations, from its obsession with the state as the only legitimate actor in studying international politics to the embracement of non-state actors, from the concerns of state interest to the inclusion of “human security” in global agendas, and from the demarcation between internal and external affairs to de-territorialisation. This article is organised in three sections: theoretical foundations of global civil society; global civil society’s practices of humanitarian intervention and Responsibility to Protect; and their impact on shaping the knowledge of International Relations.

[Thammasat Journal, Volume 33 No.3, 2014]

Keywords: Global Civil Society, Humanitarian Intervention, Responsibility to Protect, International Relations

บทนำ

ในบทความ “Six Wishes for a More Relevant Discipline of International Relations” Steve Smith อดีตประธานแห่งสมาคมนานาชาติศึกษา (International Studies Association – ISA) องค์ความรู้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ณ ต้นสหัสวรรษที่ 21 ควรใส่ใจกับเสียงอันห่างไกลจากรัฐเสียงซึ่งไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายระหว่างประเทศที่มุ่งแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์สู่รัฐเป็นหลัก องค์ความรู้การเมืองระหว่างประเทศแบบใหม่ควรเป็นเครื่องมือ “เปลี่ยนแปลงโลก” ให้เอื้อต่อการสร้างความมั่นคงและสันติภาพร่วมกันของมนุษยชาติมากขึ้น (Smith, 2008) ประการเช่นนี้ถือว่าท้าทายแก่นแกนขององค์ความรู้ “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ” ที่หยั่งรากพร้อมกับเมล็ดพันธุ์ที่เติบโตเป็นรัฐ-ชาติ บนดินอันอุดมด้วยสงครามซึ่งคร่าชีวิตผู้คนในนามความมั่นคงระหว่างประเทศ แนวคิดกระแสหลักขององค์ความรู้การเมืองระหว่างประเทศอย่างเสรีนิยม (Liberalism) และสภาพจริงนิยม (Realism) เชื่อว่ารัฐเป็นตัวละครอันชอบธรรมเดียวในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งยังเชื่อว่าลักษณะสำคัญรัฐคือการมุ่งแสวงหาผลประโยชน์เพื่อความอยู่รอด ดังนั้นจึงหลีกเลี่ยงความขัดแย้งไม่ได้แม้เสรีนิยมเห็นว่ารัฐร่วมมือกันเพื่อจัดสรรผลประโยชน์ได้ ทว่าสภาพจริงนิยมเห็นว่ารัฐไม่วางใจกัน หากร่วมมือก็พร้อมหักหลังและมักก่อสงครามเมื่อเกิดความขัดแย้ง (ดูตัวอย่างเช่น Morgenthau, 1999; Waltz 1999, Keohane, 1999) กรอบคิดเช่นนี้ส่งอิทธิพลต่อความเข้าใจว่าอะไรเป็น “ความจริง” ในการเมืองระหว่างประเทศและอะไรไม่ใช่ รวมถึงกีดกันเสียงของผู้คนที่ได้รับความทุกข์ร้อนจากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและนโยบายต่างประเทศของมหาอำนาจแบบที่เป็นอยู่เพราะ “ผู้คน” ไม่ถือเป็นหน่วยอันชอบธรรมในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

นับแต่ช่วงทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา แนวคิดที่ครอบงำคำอธิบายการเมืองระหว่างประเทศ ถูกท้าทายยิ่งขึ้น โดยเฉพาะจากจุดยืน “หลังปฏิฐานนิยม” (Postpositivism) จุดยืนนี้ให้ที่ทางกับเสียงของตัวละครที่ไม่ใช่รัฐ เสียงของคนชายขอบ (เช่นผู้อพยพพลัดถิ่น ผู้หญิง และเพศทางเลือก) รวมถึงใส่ใจประเด็นที่ไร้รัฐเป็นศูนย์กลาง นี้ช่วยขยายขอบฟ้าให้องค์ความรู้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กลายเป็นองค์ความรู้ว่าด้วย “การเมืองโลก” (Global Politics) (ดูตัวอย่างเช่น Der Derian & Shapiro, 1989; Campell 1998; Bleiker, 2000; Enloe, 2000; Tickner 2001, Moisi 2009; Walters 2012) ท่ามกลางการเปลี่ยนกระแสนิยมทัศน์องค์ความรู้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นการเมืองโลกนี้ แนวคิดและปฏิบัติที่ว่าด้วยประชาสังคมโลกได้พัฒนาขึ้น โดยในทางหนึ่ง ได้แตกแขนงจากแนวคิดเสรีนิยม ทว่าถือเอา “มนุษย์” เป็นหน่วยหลักหน่วยหนึ่งในการขับเคลื่อนการเมืองโลก ในอีกทางหนึ่งประชาสังคมโลกสร้างคุณูปการต่อนโยบายแทรกแซงด้านมนุษยธรรมที่ท้าทายความศักดิ์สิทธิ์ของอำนาจอธิปไตยรัฐ และความคับแคบขององค์ความรู้การเมืองระหว่างประเทศกระแสหลัก

ฐานทางความคิดของประชาสังคมโลก

แนวคิดเรื่องประชาสังคมโลกและองค์การระหว่างประเทศมีต้นกำเนิดทางปรัชญาที่เชื่อในความร่วมมือช่วยก่อร่างสันติภาพสากลได้ ขณะที่แนวคิดแรกเน้นย้ำบทบาทขององค์กรไม่สังกัดรัฐ (Non-Governmental Organizations) และกลายเป็นปฏิบัติการที่ครอบคลุมประเด็นความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) เช่น สิทธิมนุษยชน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น แนวคิดหลังสนใจความร่วมมือระหว่างรัฐในเชิงสถาบันและนโยบายที่ยึดรัฐเป็นตัวแสดงหลัก อย่างไรก็ตาม ดีสามารถสืบรากทางปรัชญาของทั้งสองแนวคิดได้จาก Cosmopolitanism (“จักรวาลทัศน์นิยม”) ซึ่งเชื่อในคุณค่าสากลบางประการที่ร้อยโยงสังคมมนุษย์จากวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

ปรากฏบันทึกการอ้างอิงถึงหลักนี้ตั้งแต่ผู้ที่สังกัดสำนักคิด Stoic ในยุคกรีก เชื่อกันว่า “Cosmopolis” หรือ “Kosmopolites” มีที่มาจาก Diogenes แห่งเมือง Cynic (ในช่วงก่อนคริสตศวรรษที่ 4) ซึ่งเป็นคำสมาสระหว่าง Cosmo (“จักรวาล”) และ Polis (“สังคมการเมือง” – Political Community) เมื่อ Diogenes ถูกถามว่ามาจากที่ใด เขาตอบว่าเขาเป็น “พลเมืองของโลก” (Citizen of The World – โดยมีนัยถึงความเป็นสากล/เขตข้ามแห่งจักรวาล) ในบริบทสังคมการเมืองกรีก การเอ่ยเช่นนี้เท่ากับขยาย “แผนที่ความภักดี” จากสังคมการเมืองเฉพาะ ที่ให้กำเนิด อัมชู ขัดเกลลาดนมา และดังนั้นจึงผูกพันกับสมาชิกในชุมชนรวมถึงพร้อมช่วยเหลือคนเหล่านี้เป็นชุมชนโลก ซึ่งเต็มไปด้วย “คนแปลกหน้า” ที่อยู่ห่างไกลออกไป ปัจเจกบุคคลสามารถใส่ใจต่อความทุกข์ยากและพร้อมใจยื่นมือช่วยเหลือ “คนแปลกหน้า” เหล่านี้ได้สายสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมโลก (และจักรวาล) กลายเป็นหลักดำรงชีวิตตามธรรมชาติของของสำนักคิด Stoic และต่อมาพัฒนาเป็น “กฎธรรมชาติ” (Natural Law) ที่ให้ความสำคัญกับเหตุผลของมนุษย์ในฐานะที่เป็นกลไกจัดระเบียบการอยู่ร่วมกัน ฉะนั้นกฎหมายนี้จึงมีความเป็นสากลเพราะตั้งบนฐานความเชื่อที่ว่าเหตุผลมนุษย์เป็นสิ่งสากลข้ามพ้นลักษณะเฉพาะของชุมชนทางการเมือง-วัฒนธรรมเฉพาะหนึ่ง ๆ

หลักสากลนิยมได้รับความสนใจอีกครั้งในยุคภูมิธรรมของยุโรป (Enlightenment) โดยมีงานสำคัญอย่าง “Perpetual Peace: A Philosophical Sketch” ของนักปรัชญาชาวเยอรมัน Emmanuel Kant เป็นหมายหลัก แนวคิดของ Kant ยังคงใกล้เคียงกับของสำนักคิด Stoic โดยให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเสมอภาคเท่าเทียมไม่ว่าจะสังกัดอยู่สังคมการเมืองใดก็ตาม ฉะนั้น Kant จึงเห็นว่าการละเมิดสิทธิในที่หนึ่งย่อมเป็นเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจของผู้คนอีกที่ด้วย (“Because a...community widely prevails among the Earth’s peoples, a transgression of rights in one place in the world is felt everywhere”) (Kant, 1985 [1795], 119) นอกจากนี้ Kant ยังเรียกร้องให้สมาชิกชุมชนหนึ่งเอื้อเพื่อช่วยเหลือ “คนแปลกหน้า” ที่เดินทางมาขอพักอาศัยในชุมชนของตนจนกลายเป็นที่มาของแนวคิดการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ผู้อพยพลี้ภัยในปัจจุบัน กระนั้นก็ดี Kant เห็นต่างจากสำนัก Stoic โดยให้ความสำคัญแก่ “รัฐ” ในฐานะหน่วยพื้นฐานที่จัดความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในชุมชนหนึ่งและประชาชนอีกชุมชน ดังนั้นมนุษย์มีสิทธิเท่าเทียม

กันต่อเมื่อรัฐเป็นผู้ประกันสิทธินี้ และจะอยู่อย่างสันติได้ก็ต่อเมื่อรัฐเหล่านี้ร่วมมือกัน มิใช่ก่อสงคราม Kant เสนอว่ารูปแบบการปกครองแบบ “สาธารณรัฐ” (Republic) จะช่วยสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืนได้ เพราะประชาชนซึ่ง Kant เชื่อว่ามีเหตุผลและต้องการอยู่ในสังคมที่สงบสุขย่อมคัดค้านการก่อสงครามของผู้ปกครองและในรูปแบบการปกครองเช่นนี้ ผู้ปกครองต้องฟังเสียงประชาชนนอกจากนี้เขายังเสนอว่าสาธารณรัฐต่าง ๆ ควรรวมกันเป็นสมาพันธ์เพื่อบรรลุเป้าหมายในการประกันเสรีภาพ สร้างความมั่นคงและสันติภาพพลเมืองอย่างถาวร ก้าวอีกนัยหนึ่งคือ Kant มิได้เห็นว่าชุมชนการเมืองซึ่งมีลักษณะเฉพาะเป็นอุปสรรคขัดขวางเส้นทางไปสู่ความเป็นพลเมืองโลกแต่กลับเป็น “บันได” ให้สร้าง “รัฐบาลโลก” (World Government) โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างสังคมนการเมืองหน่วยย่อย หรือ “รัฐ” นั้นเอง (Kant, 1985 [1795], 107-39)

ในช่วงศตวรรษที่ 18 ถึง 19 หลักสากลนิยมถูกท้าทายจากลัทธิชาตินิยมที่กำลังกำเนิดพร้อมกับการสร้างรัฐ-ชาติในยุโรปและแพร่กระจายมายังสังคมอื่น ๆ ในเวลาต่อมา สงครามหลายระลอกในช่วงปลายศตวรรษที่ 18 จนถึงต้นศตวรรษที่ 19 เป็นไปเพื่อการสร้างความยิ่งใหญ่ให้แก่ชาติของตน หรือมีเข่นนั้นก็เพื่อปลดแอกจากเจ้าอาณานิคมให้ได้มาซึ่งเอกราช จบจบหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งลัทธิชาตินิยมได้กลายเป็นขั้วตรงข้ามกับแนวคิด Cosmopolitanism สารสำคัญคือสังคมนการเมืองหนึ่งมีลักษณะเฉพาะ อันก่อร่างความรู้สึกร่วมกันและความภักดีต่อแผ่นดิน (รวมถึงองค์อธิปัตย์) ของพลเมืองในสังคมนั้น ๆ “อัตลักษณ์แห่งชาติ” (National Identity) ลากเส้นแบ่งระหว่าง “พวกเรา” (คนในชาติ) และ “พวกเขา” (คนต่างชาติ) ตลอดจนสร้างจินตนาภาพว่าด้วย “ผลประโยชน์แห่งชาติ” (National Interest) ในภาวะที่แนวคิดชาตินิยมกลายเป็นลัทธิคลั่งชาติ อัตลักษณ์แห่งชาติอาจทำให้ผู้คนรู้สึกเหนือกว่าคนอื่นสังคมนหนึ่ง หรือกระทั่งกลายบ่มเพาะความเป็นศัตรูกันแม้ผู้สนับสนุนแนวคิดชาตินิยมชี้ว่าความผูกพันต่อมาตุภูมิจำเป็น โดยเฉพาะในการระดมทรัพยากรทั้งที่เป็นวัตถุและอารมณ์ความรู้สึกของปัจเจกบุคคลเพื่อขับเคลื่อนรัฐนาวา ทว่าลัทธิชาตินิยมในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 จนถึง 20 เป็นเชื้อไฟให้เกิดสงครามโลกถึงสองครั้ง ทั้งยังไม่นับรวมถึงสงครามปลดแอกของอดีตประเทศได้อาณานิคมและชนกลุ่มน้อยอีกกว่า 200 ครั้งนับแต่ปีค.ศ. 1945 เป็นต้นมา สงครามเหล่านี้คร่าชีวิตผู้บริสุทธิ์ไปหลายร้อยล้าน (Harbom & Wallenstein, 2005) ในแง่นี้แนวคิด Cosmopolitanism ยังได้รับการหวนคำนึง และแปรเป็นนโยบายระดับโลกอยู่เนื่อง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการก่อกำเนิด League of Nations ในฐานะองค์กรระหว่างประเทศที่มุ่งสร้างสันติภาพระหว่างชาติคู่กรณีต่าง ๆ เมื่อความพยายามนี้ล้มเหลวและสงครามโลกครั้งที่สองปะทุขึ้น ความต้องการเห็นความร่วมมือสร้างสันติภาพในสังคมนการเมืองระหว่างประเทศยังไม่จางหายจนนำไปสู่การก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ (United Nations – UN) ในที่สุด

ในทางหนึ่ง สหประชาชาติสะท้อนความพยายามประกันสิทธิของรัฐในฐานะหน่วยทาง การเมืองที่รักษาความมั่นคงปลอดภัยในแก่ปัจเจกบุคคลในรัฐ ขณะเดียวกันก็เป็นหน่วยพื้นฐานในการ ติดต่อสัมพันธ์กับรัฐอื่น ๆ บนฐานความเท่าเทียมกันและดังนั้นในทางกฎหมายระหว่างประเทศ การแทรกแซงกิจการภายในของรัฐหนึ่งจึงเท่ากับละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของรัฐไม่ว่ารัฐที่แทรกแซงนั้นจะ ใช้ข้ออ้างทางศีลธรรมหรือต้องการขยายอำนาจตน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กฎหมายระหว่างประเทศซึ่ง รับรองอำนาจอธิปไตยของรัฐแต่ละรัฐช่วยผ่อนเบาช่องว่างทางอำนาจระหว่างรัฐใหญ่น้อยในสังคม การเมืองโลก แนวคิดเช่นนี้ปรากฏในกฎบัตรสหประชาชาติบทที่สอง ข้อที่สี่และเจ็ด ซึ่งห้ามการ แทรกแซงกิจการภายในของประเทศหนึ่ง ๆ โดยเฉพาะด้วยมาตรการทางทหาร (United Nations, 1945)

นอกจากนี้ สหประชาชาติสามารถประสานแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนและรัฐบาลโลกของ หลักสากลนิยมไว้ด้วยกัน สหประชาชาติเป็นเวทีความร่วมมือระหว่างรัฐและในช่วงหลายทศวรรษ ที่ผ่านมา โดยสามารถสร้างกรอบทางกฎหมายและบรรทัดฐานระหว่างประเทศว่าด้วยการเคารพสิทธิ มนุษยชน เช่นการผลักดันข้อกำหนดสากลว่าด้วย สิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมือง (The International Covenant on Civil and Political Rights – มีประเทศที่ลงนามรับรอง 114 ประเทศ ณ ปี 1999), ข้อกำหนดสากลว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights – มีประเทศที่ลงนาม รับรอง 114 ประเทศ) และประกาศเวียนนาเพื่อดำเนินการคุ้มครองสิทธิในทางปฏิบัติ (The Vienna Declaration and Programme of Action – มีประเทศที่ลงนามรับรองถึง 171 ประเทศ) (Donnelly, 2001, 131) นอกจากนี้สามเสาหลักของข้อกำหนดว่าด้วยสิทธิมนุษยชนสากล แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน ยังปรากฏในข้อตกลงระหว่างประเทศ อาทิ ข้อตกลงว่าด้วยการป้องกันและลงโทษในอาชญากรรมการ ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (The Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide – 1948), ข้อกำหนดเพื่อขจัดการกีดกันเชื้อชาติสีผิวในทุกรูปแบบ (The Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination – 1965), ข้อกำหนดต่อต้านการทรมาน และลงโทษหรือปฏิบัติต่อนักโทษอันโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม และทำให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรี (The Convention Against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment – 1984) และประกาศองค์การสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิชนพื้นถิ่น (UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples – 2007) เป็นต้น แนวคิดพื้นฐานซึ่งสะท้อนในข้อกำหนดว่า ด้วยสิทธิมนุษยชนด้านต่าง ๆ พัฒนามาจากมโนทัศน์สำคัญสองประการได้แก่ กฎธรรมชาติและสัญญา ประชาคม (Social Contract)

หลักสิทธิมนุษยชนมีความเป็น “สากล” เพราะเชื่อว่าสิทธิเป็นองค์ประกอบตามธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ กล่าวอีกทางหนึ่งคือเราทุกคนเป็นมนุษย์ฉะนั้นทุกคนจึงมีสิทธิขั้นพื้นฐานอีกทั้งยังมีสิทธินี้อย่างเท่าเทียมเพราะเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่ากันและสิทธินี้ไม่อาจถูกละเมิดหรือแย่งชิงไปจากมนุษย์ได้จนกว่าเราจะหยุดภาวะ “ความเป็นมนุษย์” เชื่อกันว่าสิทธิขั้นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์อย่างศักดิ์ศรีได้แก่ สิทธิในการกำหนดชะตากรรมตน (Self-Determination), สิทธิในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองและเลือกผู้ปกครอง สิทธิในการเข้าถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจอันจำเป็นในการดำรงชีวิต รวมถึงสิทธิในการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม-ศาสนา รวมถึงชุมชนทางวัฒนธรรมที่ตนสังกัด (Van Hooff, 2009, 75-76)

แม้ว่ามนุษย์จะมีสิทธิตามธรรมชาติแต่เชื่อกันว่าสิทธินั้นจะสมบูรณ์ต่อเมื่อรัฐประกันให้แนวคิดนี้พัฒนาในช่วงที่ระบอบรัฐ-ชาติก่อตัวในยุโรป พร้อมกับการเกิดขึ้นของทฤษฎีสัญญาประชาคมในช่วงศตวรรษที่ 17 และ 18 ในทางหนึ่งนักทฤษฎีอย่าง Thomas Hobbes เชื่อว่าภาวะธรรมชาติของมนุษย์นั้นมีลักษณะอนาธิปไตย เต็มไปด้วยการแก่งแย่งเพื่อผลประโยชน์ของตนและพวกพ้อง ดังนั้นชีวิตจึงขาดความมั่นคง และไม่อาจไว้วางใจผู้คนรอบข้าง ได้กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ภาวะธรรมชาติ (State of Nature) เช่นนี้นำไปสู่เสรีภาพแบบไร้ขอบเขตและการละเมิดสิทธิของผู้ที่อ่อนแอกว่า ฉะนั้นมนุษย์จึงรวมตัวกันและสละเสรีภาพแบบไร้ขอบเขตให้แก่ผู้ปกครอง (Leviathan) เพื่อคุ้มครองและ – ในความหมายของ Max Weber – รวมศูนย์การใช้ความรุนแรง (ผ่านองค์กรอย่างตำรวจและกองทัพ) เมื่อผู้ปกครองให้ความมั่นคงปลอดภัยแก่ผู้ใต้ปกครองจึงมี “หน้าที่” เชื้อเพลิง ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ปกครอง อย่างไรก็ตามนักปรัชญาการเมืองอย่าง Jean Jacques Rousseau เชื่อว่าเมื่อผู้ใต้ปกครองสละสิทธิตามธรรมชาติส่วนหนึ่งไปแล้วผู้ปกครองมี “หน้าที่” ประกันความปลอดภัยหรือนำพาตนออกจากภาวะธรรมชาติหากผู้ปกครองล้มเหลวในการทำหน้าที่ดังกล่าว ประชาชนผู้มอบเสรีภาพของตนให้ก่อนหน้านี้สามารถทวงเสรีภาพนั้นคืนได้เพื่อสถาปนาผู้นำคนใหม่

แนวคิดเรื่องสัญญาประชาคมส่งอิทธิพลให้หลักสิทธิมนุษยชนสากลคงยังผูกโยงกับระบบรัฐ-ชาติ และหลายครั้งทำทลายการบังคับใช้นโยบายระหว่างประเทศด้านสิทธิฯ แนวคิดเรื่องกฎธรรมชาติเน้นย้ำลักษณะสากลของมนุษย์ (Universality) ดังนั้นมนุษย์จึงมีสิทธิอันละเมิดมิได้ในการเข้าถึงปัจจัยต่าง ๆ เพื่อเติมเต็มศักยภาพของตน กระนั้นก็ตีการอาศัยรัฐเป็นผู้ประกันสิทธิเท่ากับยอมรับ “ความเฉพาะเจาะจง” (Particularity) ของสังคมการเมือง และวิธีการที่สังคมนั้น ๆ นิยาม “ความเป็นมนุษย์” ต่างกันออกไป ในแง่นี้เมื่อรัฐบางรัฐอ้างว่าหลักสิทธิมนุษยชนสากลเป็นผลิตภัณฑ์ของโลกตะวันตกและถึงกับระแวงการแผ่ตัวของลัทธิล่าอาณานิคมใหม่จึงกลายเป็นข้ออ้างอันชอบธรรมให้รัฐละเลยที่จะเคารพสิทธิประชาชนของตน นักวิชาการจำนวนมากพยายามฝ่าภาวะกลืนไม่เข้า คลายไม่ออกนี้ด้วยการศึกษาองค์ประกอบทางวัฒนธรรม ศาสนาแบบต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนเพื่อยืนยันว่าหลักการเป็นสากล แม้ยอมรับความต่างทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ในสังคมการเมืองต่าง ๆ ที่ก่อร่างแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนที่ต่างกันออกไป (ดูตัวอย่างเช่น Bauer & Bell, 1999; Nash, 2009)

ในบริบทที่การเมืองโลกหลังสงครามเย็น การเมืองแบบ Cosmopolitan ทรงอิทธิพล เพราะในทางหนึ่งชัยชนะของค่ายอุดมการณ์เสรีนิยมภายใต้การนำของมหาอำนาจเพียงหนึ่งเดียวอย่างสหรัฐฯ ตอกย้ำว่าประชาธิปไตยเป็น “จุดจบของประวัติศาสตร์” (The End of History) คุณค่าเรื่องสิทธิมนุษยชนกลายเป็นแก่นแกนของประชาธิปไตยที่ยังสะท้อนพัฒนาการขั้นสูงของประวัติศาสตร์มวลมนุษยชาติ (Fukuyama 1992) ในอีกทางหนึ่ง ขบวนการภาคประชาสังคมขยายปฏิบัติการจากท้องถิ่นเป็นข้ามพรมแดน อันส่งผลให้แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยถูกทำให้เป็นสากล (Universalization)

- หลักกฎหมาย

แม้กฎบัตรสหประชาชาติระบุให้การแทรกแซง “ทางทหาร” เพื่อยับยั้งภัยคุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศต้องได้รับการรับรอง (Authorized) ด้วยคะแนนเสียงเอกฉันท์จากสมาชิกถาวรทั้งห้าประเทศแห่งคณะมนตรีความมั่นคงฯ ในทางปฏิบัติการแทรกแซงมักไม่ได้รับมติเอกฉันท์ดังกล่าว ประเทศสมาชิกถาวรที่เห็นด้วยกับการแทรกแซงโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา และ NATO มักฝ่าฝืนมติสหประชาชาติและส่งกองกำลังเข้าแทรกแซง ดังที่ปรากฏในกรณีโคโซโวเมื่อปีค.ศ. 1999 หากการแทรกแซงสามารถยับยั้งการสังหารหมู่ได้ (คู่มือผลลัพธ์ของการแทรกแซงภายหลังปฏิบัติการ) การแทรกแซงดังกล่าวอาจถือว่ามีชอบธรรม (Legitimate) แต่ผิดกฎหมาย (Illegal) (Hahir, 2010, 19)

ภายหลังจากการแทรกแซงในกรณีโคโซโวเมื่อปีค.ศ. 1999 ประชาคมนานาชาติเริ่มกังวลว่าหากไม่มีกรอบนโยบายใด ๆ ในการแทรกแซงด้านมนุษยธรรม การใช้กำลังทางทหารในนามมนุษยธรรม – ดังที่เกิดขึ้นในกรณีโคโซโว – กลายเป็นช่องทางให้รัฐหนึ่ง ๆ ละเมิดอำนาจอธิปไตยรัฐอื่นเพื่อแสวงหาอำนาจ ในเดือนกันยายน ค.ศ. 2000 รัฐบาลแคนาดา ภายใต้ความสนับสนุนของสหประชาชาติ ตั้งคณะกรรมการมาธิการนานาชาติว่าด้วยการแทรกแซงและอธิปไตยรัฐ (The International Commission on Intervention and State Sovereignty – ICISS) คณะกรรมการชุดนี้มีสมาชิกหลักจำนวน 12 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจากหลากหลายสังคม เช่น ออสเตรเลีย อัลจีเรีย แคนาดา สหรัฐอเมริกา ฟิลิปปินส์ กัวเตมาลา แอฟริกาใต้ เยอรมนี และรัสเซีย คณะกรรมการฯ ได้รับมอบหมายให้ศึกษาและจัดทำข้อเสนอทางนโยบายว่าด้วยความเป็นไปได้ในการแทรกแซงเพื่อปกป้องชีวิตพลเรือน ตลอดระยะเวลาหนึ่งปี ตัวแทนของรัฐเหล่านี้ได้วิจัย ประชุม และทำที่สุดเสนอรายงาน “หลักรับผิดชอบเพื่อปกป้อง” (Responsibility to Protect) แก่ประเทศสมาชิกสหประชาชาติในปี 2001 (The International Commission on Intervention and State Sovereignty, 2001)

หลักรับผิดชอบเพื่อปกป้องประกอบด้วยสามเสา (Pillar) เสาแรกได้แก่ หลักรับผิดชอบเพื่อป้องกัน (Responsibility to Prevent) นัยสำคัญของหลักการนี้คือการกระตุ้นให้ประชาคมนานาชาติสนใจและลงทุนกับการสร้างกลไกเพื่อป้องกันความขัดแย้งมิให้ลุกลามจนนำไปสู่การประหัตประหารชีวิตพลเมืองในรัฐหนึ่ง หนึ่งในมาตรการป้องกันคือการลดเงื่อนไขเชิงโครงสร้างทางสังคมที่ทำให้ความขัดแย้งกลายเป็นสงคราม เงื่อนไขเหล่านี้ได้แก่ การปิดกั้นเสรีภาพทางการเมือง ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ ความอ่อนแอของกลไกบังคับใช้กฎหมาย (Rule of Law) และภาวะปราศจากธรรมาภิบาลของหน่วยงานความมั่นคง

เสาที่สองของหลักรับผิดชอบเพื่อปกป้อง ได้แก่ หลักรับผิดชอบเพื่อตอบโต้ (Responsibility to React) รายงานของ ICISS พยายามจำกัดขอบเขตมาตรการแทรกแซงทางทหาร โดยเสนอว่าเมื่อมาตรการป้องกันล้มเหลว ประชาคมนานาชาติสามารถดำเนินมาตรการบังคับ-กดดันทางการทูตได้ ไม่ว่าจะเป็นการคว่ำบาตรทางการทหาร (เช่น ห้ามนำเข้าอาวุธ หยุดความร่วมมือทางการทหาร เป็นต้น) ทางเศรษฐกิจ (เช่น สกักตุนการขนถ่ายทรัพย์สินและหลักทรัพย์ของกลุ่มผู้นำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนไปต่างประเทศจำกัดการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอันสร้างรายได้ให้รัฐบาล) และทางการเมือง (เช่น ขั้บนักการทูตของประเทศที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนออก ระงับการติดต่อทางการทูตตลอดสถานะออกจากราชการระหว่างประเทศหนึ่ง ๆ) เมื่อมาตรการคว่ำบาตรล้มเหลวประชาคมนานาชาติจึงพิจารณามาตรการทางทหารได้ โดยมีเกณฑ์ประกอบการพิจารณาว่ากรณีนั้น ๆ เรียกร้องให้มีการใช้มาตรการทางทหารเพื่อปกป้องชีวิตพลเมืองได้หรือไม่อยู่หกประการ ได้แก่

- 1) อำนาจอันชอบธรรม กล่าวคือคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติมีมติเป็นเอกฉันท์คือ 9 ประเทศจาก 15 ประเทศ ลงคะแนนยอมรับการโจมตีด้วยกำลังทางทหาร และประเทศสมาชิกถาวรทั้งห้า (สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย และจีน) ต้องไม่ออกเสียงคัดค้าน
- 2) เหตุอันชอบธรรม หลักรับผิดชอบเพื่อตอบโต้ชอบธรรมในกรณีที่เกิดการคร่าชีวิตพลเรือนขนานใหญ่ (Large Scale Loss of Lives) และการกำจัดชาติพันธุ์ (Ethnic Cleansing) เท่านั้น
- 3) เจตจำนงชอบธรรม (Right Intention) คือมิได้ใช้เพื่อขยายอำนาจ หรือใช้เพื่อโค่นล้มระบอบการปกครอง
- 4) ใช้เป็นวิธีการสุดท้าย (Last Resort) หลังจากมาตรการป้องกัน และมาตรการตอบโต้ทางการทูตล้มเหลว
- 5) ไม่ใช่กำลังเกินกว่าเหตุ (Proportional Means)
- 6) ดำเนินกระบวนการสร้างสันติภาพหลังสงคราม (Reasonable Prospects)

เสาสุดท้ายของหลักการรับผิดชอบเพื่อปกป้องคือ “กระบวนการสร้างสันติภาพ” (Responsibility to Rebuild) ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ต้องรับความชอบธรรมของหลักรับผิดชอบเพื่อตอบโต้ (Responsibility to React) กล่าวอีกนัยหนึ่งคือคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติไม่สมควรอนุมัติการแทรกแซงด้วยกำลังทางทหารใด ๆ หากไม่เล็งเห็นความเป็นไปได้ในการสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืนภายหลังปฏิบัติการทางทหาร กลุ่มประเทศที่ร่วมปฏิบัติการแทรกแซงทางทหารควรคำนึงถึงมิติของกระบวนการสร้างสันติภาพ อาทิ มิติด้านความมั่นคง กระบวนการยุติธรรมและสมานฉันท์ ด้านการพัฒนา และการสร้างความเข้มแข็งให้แก่โครงสร้างทางการเมือง เป็นต้น

ภาคประชาสังคมโลกที่ดำเนินภารกิจสนับสนุนหรือต่อต้านปฏิบัติการแทรกแซงด้านมนุษยธรรมและการประยุกต์ใช้หลักรับผิดชอบเพื่อปกป้องในการเมืองโลก แบ่งออกได้เป็นสามกลุ่ม ได้แก่ ประชาชนซึ่งรวมกันเป็นองค์กรเอกชนไม่สังกัดรัฐ (Non-Governmental Organizations – NGOs) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) และเครือข่ายต่าง ๆ (Network) ซึ่งถือว่าเป็นตัวแสดงคลาสสิกในแวดวงการแทรกแซงด้านมนุษยธรรมและมักผลักดันนโยบายเพื่อช่วยเหลือ “เหยื่อ” กลุ่มที่สองได้แก่ที่ปรึกษาด้านนโยบายและคณะกรรมการ ซึ่งมีช่องทางสื่อสารกับผู้กำหนดนโยบายหรือชนชั้นนำทางการเมืองโดยตรง กลุ่มสุดท้ายได้แก่สื่อสารมวลชน

1) องค์กรเอกชนไม่สังกัดรัฐ (Non-Governmental Organizations – NGOs) ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement) และเครือข่ายต่าง ๆ (Network)

ประสบการณ์ของปัจเจกบุคคลนำไปสู่พัฒนาการขององค์กรด้านมนุษยธรรมจำนวนมาก ที่สำคัญคือหน่วยแพทย์อาสาข้ามพรมแดน (Médecins Sans Frontière – MSF) ซึ่งก่อตั้งโดย Bernard Kouchner การร่วมงานกับสภากาชาดสากล (International Red Cross) ท่ามกลางสงครามในไนจีเรีย เมื่อปีค.ศ. 1969 ซึ่งทำให้ Kouchner เห็นว่าหน่วยงานแพทย์ซึ่งมุ่งบรรเทาทุกข์ร้อนของเหยื่อในสงครามควรยืนยันทนต่อสิทธิเข้าแทรกแซงในภาวะวิกฤตแม้ไม่ได้รับอนุญาตจากองค์อธิปัตย์ของรัฐนั้น ๆ ก็ตาม เมื่อสงครามอิรักปะทุขึ้นในปีค.ศ. 1991 Kouchner เสนอแนวคิดเรื่อง “สิทธิในการแทรกแซง” (Right of Interference) ซึ่งส่งอิทธิพลต่อนโยบายของสหประชาชาติ ในเวลาต่อมาปัจเจกบุคคลผู้ทรงอิทธิพลอื่น ๆ รวมถึง George Soros, Morton Abramowitz (ผู้ก่อตั้ง Carnegie Endowment) และ Aryeh Néher (ผู้ก่อตั้ง Human Rights Watch และ open Society Foundation) ส่วน NGOs ขบวนการเคลื่อนไหวด้านสังคม และกลุ่มเครือข่าย โดยมากกำเนิดจากดำริของผู้คนที่ประสบปัญหาหรือวิกฤตด้านมนุษยธรรมนั้น ๆ เอง ดังนั้นจึงมีลักษณะรากหญ้า (Grassroots) ทว่ากลุ่มเหล่านี้อาจสร้างเครือข่ายข้ามพรมแดนกับกลุ่มที่สนใจประเด็นเดียวกัน หรือทำงานส่งเสริมกันได้นับแต่ทศวรรษที่ 1990 กลุ่มประชาสังคมข้ามพรมแดนเหล่านี้ทวีจำนวน และร่วมมือกันอย่างเข้มข้นมากขึ้น ประเด็นที่กลุ่มเหล่านี้สนใจแบ่งได้เป็นสี่กลุ่ม ได้แก่องค์กรที่มุ่งช่วยเหลือเหยื่อที่ประสบภัยด้านมนุษยธรรมโดยตรง เช่น Save the Children, Cooperative for American Relief Everywhere (CARE), International Rescue Committee (IRC), Oxfam รวมถึงกลุ่มที่มี

ต้นกำเนิดจากภารกิจทางศาสนาคริสต์อย่าง World Vision หรือ Catholic Relief Services เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้มิได้เข้าแทรกแซงเพื่อหยุดยั้งการสู้รบโดยตรง ทว่ามุ่งบรรเทาผลข้างเคียงของสงครามเช่น การขาดแคลนอาหาร น้ำ ยา หรือที่พักอาศัย รวมถึงบางกลุ่มให้ความช่วยเหลือเฉพาะกลุ่มเหยื่อที่เสี่ยงต่อสงครามที่สุดเช่นผู้หญิงและเด็ก เป็นต้น (Kaldor, 2007, 23-37)

ประเด็นที่สองที่เครือข่ายภาคประชาสังคมสนใจคือสิทธิมนุษยชน เช่น Amnesty International, Human Rights Watch, Center for Human Rights and Humanitarian Law, Freedom House, Helsinki Committee for Human Rights องค์กรเหล่านี้สนใจภัยด้านมนุษยธรรมที่เกิดจากน้ำมือรัฐ (เช่นการปราบปรามผู้ทำทนายอำนาจรัฐ) อีกทั้งยังมุ่งพิทักษ์สิทธิในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองและสิทธิพลเมืองประเด็นที่สี่ ได้แก่ การแก้ไขความขัดแย้งรุนแรง องค์กรที่ทำงานด้านนี้อาจมีทั้งที่มีอาณาเขตปฏิบัติงานข้ามพรมแดนแม่สำนักงานใหญ่อยู่ในยุโรปและสหรัฐฯ เช่น International Alert, Conciliation Resources, The Carter Center, International Center for Nonviolent Conflict, TRANSCEND หรืออาจเป็นองค์กรท้องถิ่นที่เชื่อมโยงเครือข่ายกับองค์กรลักษณะเดียวกันในสังคมอื่น องค์กรประเภทนี้มุ่งทำหน้าที่เป็น “ผู้ไกล่เกลี่ย” ระหว่างคู่กรณีในความขัดแย้ง หรือช่วยเหลือองค์กรระดับท้องถิ่นในการหาข้อเสนอสันติภาพเพื่อยับยั้งความรุนแรงทางกายภาพ และปรับโครงสร้างความเหลื่อมล้ำในสังคม หรือสร้างสรรค์วัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (เช่น เครือข่ายสันติภาพในบอสเนียฯ ที่ปฏิบัติการในนาม Helsinki Citizens’ Assembly หรือกลุ่ม Women in Black ที่เคลื่อนไหวเรื่องสันติภาพและผู้หญิงในหลายประเทศ) กลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มชาตินิยมที่เชื่อมต่อเครือข่ายในประเทศหนึ่งกับชุมชนผู้อพยพในประเทศอื่น กลุ่มเหล่านี้อาศัยกลไกโลกาภิวัตน์ในการติดต่อข้ามพรมแดนและหล่อเลี้ยง รวมถึงผลักดันวาระชาตินิยมจากชุมชนผู้อพยพต่างถิ่นไปยังประเทศต้นกำเนิดของตน ในบางกรณีกลุ่มเหล่านี้อาจหวงแหนอธิปไตยของมาตุภูมิและตั้งมั่นต่อต้านการแทรกแซงด้านมนุษยธรรม (เช่นกลุ่มผู้อพยพชาวเซอร์เบีย หรือศรีลังกา) ในหลายกรณีกลุ่มเหล่านี้อาจสนับสนุนการแทรกแซงทางทหารเพื่อปลดแอกชนชาติของตนออกจากอีกประเทศ (เช่นในปาเลสไตน์ โคโซโว และซีเรีย เป็นต้น) (Kaldor, 2007, 23-37)

2) ที่ปรึกษาด้านนโยบายและคณะกรรมการ (Think Tanks and Commissions)

ขณะที่ NGOs และขบวนการเคลื่อนไหวต่าง ๆ มีจุดประสงค์ในการสร้างจิตสำนึก และโน้มน้าวมติมหาชนกลุ่มผู้ชำนาญการ (Expert Groups) มักมีช่องทางติดต่อและส่งอิทธิพลกับผู้กำหนดนโยบายหรือชนชั้นนำโดยตรง International Crisis Group (ICG), International Institute for War and Peace Reporting ถือเป็นกลุ่มที่ปรึกษาแรก ๆ ที่มีภาระกิจเกี่ยวข้องกับการรายงานสถานการณ์ความขัดแย้งรุนแรงและเสนอมาตรการแทรกแซงในเวทีนโยบายต่างประเทศ ในช่วงทศวรรษที่ 1990 กลุ่มลักษณะเดียวกันเฟื่องฟู และมีภารกิจหลากหลายตั้งแต่ป้องกันมิให้ความขัดแย้งลุกลามเป็นสงคราม ไปจนถึงกลุ่มที่ให้คำแนะนำในการเจรจาสันติภาพและกลุ่มที่วิเคราะห์สรุปบทเรียนการแทรกแซงทางทหารในกรณีหนึ่ง ๆ ตัวอย่างของกลุ่มเหล่านี้ได้แก่ The Brandt, คณะกรรมการ Brundtland, Independent International Commission on Kosovo และสำคัญที่ Commission on Intervention and State Sovereignty ที่ก่อตั้งในปีค.ศ. 2000 ภายใต้อาณัติของรัฐบาลแคนาดา โดยมุ่งสร้างกรอบนโยบายให้การแทรกแซงด้านมนุษยธรรมจนพัฒนาเป็นหลักปฏิบัติชอบเพื่อปกป้องในที่สุด (Kaldor, 2007, 23-37)

3) สื่อสารมวลชน

สื่อสารมวลชนรวมถึงเว็บไซต์และสื่อสังคมต่าง ๆ ช่วยเชื่อมต่อข้อมูลข่าวสารระหว่างกลุ่มประชาสังคมด้วยกันระหว่างประชาสังคมและรัฐบาลหรือองค์การระหว่างประเทศ และระหว่างประชาสังคมผู้รับข้อมูลข่าวสารทั่วไปในโลก ในฐานะกลไกหนึ่งของกระบวนการโลกาภิวัตน์ สื่อฯ ช่วยกระชับมิติทางเวลาและพื้นที่ ส่งภาพและเสียงเกี่ยวกับความขัดแย้งรุนแรง ณ ที่หนึ่ง ๆ รวมถึงการแทรกแซงด้านมนุษยธรรมถึงผู้คนในหลายมุมโลก ให้รับรู้อย่างรวดเร็วในกรณีอย่างวินดาหรือบอสเนีย ภาพความโหดร้ายของสงครามสร้างความสะเทือนใจแก่ประชาชนโดยเฉพาะในประเทศมหาอำนาจ จนนำไปสู่การกดดันให้รัฐบาลดำเนินมาตรการแทรกแซง อย่างไรก็ตามสิ่งที่ปรากฏในกรณีโซมาเลียและอิรัก (2003) สื่อฯ อาจฉายภาพความสูญเสียของฝ่ายรัฐบาลที่ใช้กำลังทางทหารเข้าแทรกแซงจนประชาชนกดดันให้รัฐบาลถอนกำลังออกจากประเทศนั้น (Kaldor, 2007, 23-37)

แม้ดูเหมือนว่าสื่อฯ จากโลก “ตะวันตก” มีแนวโน้มปฏิบัติงานข้ามพรมแดนมากกว่าสื่อฯ ในประเทศกำลังพัฒนา เช่น CNN และ Reuters ของสหรัฐฯ, BBC และ The Guardian ของสหราชอาณาจักร Agence France Press (AFP) ของฝรั่งเศส หรือ Deutsche Welle (DW) ของเยอรมัน ทว่าสื่อฯ จากโลกอาหรับอย่าง Aljazeera หรือจากเอเชียอย่าง NHK ครอบคลุมเนื้อหาข่าวนานาชาติ และกลายเป็นสื่อฯ ทางเลือกนอกเหนือจากสื่อฯ ตะวันตก นอกจากนี้ Social Media (“สื่อฯ สังคม”) เช่น Facebook, Twitter หรือ Intragam ทำให้ประชาชนแลกเปลี่ยนข่าวสารข้ามพรมแดนโดยไม่ต้องผ่านผู้สื่อข่าวได้ ไม่เพียงสื่อฯ เหล่านี้จะช่วยกระจายข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิกฤตการณ์ด้านมนุษยธรรมในพื้นที่หนึ่ง ๆ แล้ว แต่ยังเป็นช่องทางสร้างเครือข่ายภาคประชาชนข้ามพรมแดนเพื่อป้องกันและรับมือกับสถานการณ์ความขัดแย้งรุนแรงที่อาจนำไปสู่การแทรกแซงทางทหารได้ เช่น เครือข่ายป้องกันความขัดแย้งรุนแรงด้วยการสร้างสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าอย่าง CEWARN ใช้ Social Media อย่างแพร่หลายเพื่อรวบรวมข้อมูลและติดต่อกับองค์กรในต่างประเทศของแอฟริกากลาง หรือ Oscar Morales วิศวกรชาวโคลัมเบียที่ใช้ Facebook ในการรณรงค์ต่อต้านการใช้ความรุนแรงของกลุ่มกบฏ FARC ในโคลัมเบีย (Himelfarb, 2012)

ภาคประชาสังคมโลกทั้งสามกลุ่มข้างต้นมิได้แทรกแซง “ทางทหาร” ในสงครามกลางเมืองโดยตรง เพราะเป็นหน้าที่และอำนาจของสหประชาชาติรวมถึงองค์การระดับภูมิภาคอย่าง Northern Atlantic Treaty organization (NATO) ทว่ามีบทบาทรณรงค์ให้ประชาคมนานาชาติ (โดยเฉพาะสหประชาชาติ) เห็นว่าสงครามกลางเมืองในพื้นที่หนึ่งเป็นภัยคุกคามต่อสันติภาพและความมั่นคงของโลก เช่นในกรณีการกำจัดชาติพันธุ์ในบอสเนีย ขบวนการภาคประชาชนในยุโรปอาทิ People in Need Foundation จากสาธารณรัฐเชคผลิตสื่อฯ สาธารณะเพื่อชักชวนในทหารเชคบริจาคเงินให้ผู้ได้รับผลกระทบจากสงครามในบอสเนียฯ ส่วนกลุ่มคนงานในอังกฤษได้ระดมเงินบริจาคให้แก่ประชาชนในเมือง Tuzla ของบอสเนียฯ เพื่อให้ความช่วยเหลือและตอบแทนกลุ่มคนงานเหมืองนี้ที่เคยสนับสนุนคนงานเหมืองในอังกฤษเมื่อปีค.ศ. 1984 นอกจากนี้กลุ่มศิลปินและปัญญาชนในสหรัฐฯ ฝรั่งเศส รวมถึงประเทศอื่น ๆ ในยุโรปตั้งกลุ่มอย่าง Action Council for Peace in the Balkans เพื่อรณรงค์ให้ผู้นำกำหนดนโยบายและประชาชนในสังคมของตนใส่ใจความเป็นไปในบอสเนีย และเรียกร้องให้รัฐบาลในประเทศตนให้ความช่วยเหลือ

นอกจากงานรณรงค์แล้ว หลายกลุ่มเข้าแทรกแซงเพื่อให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมโดยตรงเช่น กลุ่ม Italian Consortium for Solidarity รับอาสาสมัครจำนวน 15,000 คน ให้เข้าไปช่วยบรรเทาวิกฤตด้านมนุษยธรรมในบอสเนียฯ ที่สำคัญคือเครือข่ายนักกิจกรรมด้านกฎหมายและกลุ่มเคลื่อนไหวสิทธิมนุษยชนรวบรวมหลักฐานการละเมิดสิทธิของรัฐบาลนำไปสู่การพิจารณาคดีอาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ (Crimes Against Humanity) ในกรณีบอสเนียฯ และโคโซโว กลุ่มประชาชนบางกลุ่มรวมตัวกันเพื่อเจรจากับกองกำลังติดอาวุธเพื่อสร้าง “พื้นที่ปลอดภัย” (Safe Heaven) เพื่อคุ้มครองเหยื่อสงคราม รวมถึงเป็นโล่มนุษยย์ให้คณะบรรเทาภัยขององค์การระหว่างประเทศเข้าช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากสงครามได้

ภาคประชาสังคมโลกส่วนหนึ่งสนับสนุนมาตรการทางทหาร ไม่ว่าจะปฏิบัติการภาคพื้นดิน (Ground Troops) หรือการโจมตีทางอากาศ (Air Strikes) ในกรณีสุดโต่งเช่นการสังหารหมู่ หรือการจำกัดชาติพันธุ์นักเคลื่อนไหวด้านสิทธิอย่าง Kouchner จาก International Red Cross หรือ Néler จาก Human Rights Watch รวมถึงองค์กร CARE เห็นว่ามาตรการทางทหารจำเป็นในการหยุดยั้งการสังหาร รวมถึงคุ้มครองเจ้าหน้าที่บรรเทาภัยด้านมนุษยธรรมที่ปฏิบัติงานในพื้นที่เสี่ยง อย่างไรก็ตามก็ตีกลุ่มอีกจำนวนหนึ่งต่อต้านการแทรกแซงทางทหารเช่น Save The Children หรือขบวนการเคลื่อนไหวด้านสันติภาพในยุโรปตะวันออก ตลอดจนกลุ่มประชาสังคมในประเทศซีกโลกใต้ที่มีประสบการณ์อาณานิคมโดยให้เหตุผลว่ามาตรการทางทหารอาจเพิ่มอัตราการเสียชีวิตของพลเรือน รวมถึงจำนวนผู้อพยพ อีกทั้งยังขัดขวางกระบวนการสร้างสันติภาพในระยะยาว นักกิจกรรมบางกลุ่มเห็นด้วยกับการแทรกแซงต่อเมื่อได้รับอนุมัติจากสหประชาชาติมากกว่าร่วมฝ่าฝืนฉันทกติกาดังที่เกิดในกรณีโคโซโว ส่วนนักเคลื่อนไหวฝ่ายซ้าย (กลุ่มต่อต้านโลกาภิวัตน์) ตลอดจนกลุ่มประชาสังคมในประเทศซีกโลกใต้ต่อต้านการแทรกแซงทางทหารเพราะเห็นว่าเป็นเครื่องมืออำรงลัทธิจักรวรรดินิยมนำโดยสหรัฐฯ (Kaldor, 2003)

บทบาทประชาสังคมโลกในปฏิบัติการแทรกแซงด้านมนุษยธรรมเปลี่ยนองค์ความรู้การเมืองระหว่างประเทศอย่างไร?

บทบาทของประชาสังคมโลกที่เพิ่มขึ้นในการเข้าแทรกแซงเพื่อบรรเทาภัยจากสงครามภายในประเทศเปลี่ยนวิธีคิดเกี่ยวกับการเมืองระหว่างประเทศไปสามทิศทาง

ประการแรกคือขยายฐานความชอบธรรมของหน่วยในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กล่าวคือรัฐถือเป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) อันชอบธรรมเพียงหน่วยเดียวในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในแนวคิด Realism และ Liberalism สมมุติฐานของแนวคิดเหล่านี้คือรัฐเป็น “ตัวละคร” ที่ช่วยให้ทำนายทิศทางการเมืองโลกได้ ดังนั้นจึงมุ่งวิเคราะห์พฤติกรรมรัฐ ความมีเหตุมีผลของรัฐ (และผู้นำรัฐ) รวมถึงอิทธิพลของรัฐในการขับเคลื่อนปรากฏการณ์ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (ดูตัวอย่างเช่น Keohane 1988) ผลคือ แนวคิดกระแสหลักไม่ใคร่ใส่ใจพลวัต ที่กลุ่มคนรวมตัวกันนอกรัฐเพื่อเปลี่ยนแปลงความเป็นไปรอบตัวซึ่งเป็นผลจากการดำเนินนโยบายต่างประเทศ หรือเกมส์การเมืองของมหาอำนาจต่าง ๆ ในกรณีที่กรอบวิเคราะห์นั้น ๆ นับรวมพลวัตของกลุ่มคนนอกรัฐ กรอบวิเคราะห์ที่กลับจัดลำดับความสำคัญให้ปัจจัยที่มีรัฐเป็นศูนย์กลางเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลัก ส่วนปัจจัยนอกรัฐอื่น ๆ เป็นปัจจัยรอง ด้วยเหตุนี้จึงไม่แปลกที่องค์ความรู้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่หมกหมุ่นกับตัวละครรัฐมักให้เหตุผลต่อการล่มสลายของสงครามเย็นว่าเป็นผลจากนโยบายเสรีทางการเมืองและเศรษฐกิจของสหภาพโซเวียตในขณะนั้นมากกว่าเป็นผลจากขบวนการภาคประชาชนโดยเฉพาะในยุโรปตะวันออกที่กดดันให้รัฐบาลของตนและสหภาพโซเวียตต้องดำเนินนโยบายเสรี บทบาทที่เพิ่มของประชาสังคมโลก โดยเฉพาะในการแทรกแซงด้านมนุษยธรรมช่วยเผยให้เห็นว่ามี “คนอื่น” นอกเหนือจากรัฐซึ่งพยายามขับเคลื่อนการเมืองไปใน

ทิศทางที่ไม่ตอบสนองผลประโยชน์แห่งชาติเสมอไป ที่สำคัญไปกว่านั้น คือการให้ที่ทางเช่นนี้ท้าทายความเชื่อเกี่ยวกับ “ธรรมชาติ” ของการเมืองโลก หรือโครงสร้างการเมืองโลกที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ บทบาทของประชาคมโลกช่วยให้เห็นว่าปัจเจกบุคคลที่รวมกลุ่มและมีเป้าหมายเพื่อการเปลี่ยนแปลงสามารถส่งอิทธิพล หรือมีลักษณะเป็น “ผู้กระทำการ” (Agent) นั้นเอง (ดูตัวอย่างเช่น Bleiker, 2000; Clark, 2009; Ypi, 2011)

ประการที่สอง บทบาทของประชาคมสังคมโลกในการแทรกแซงด้านมนุษยธรรมเปลี่ยนนิยามว่าด้วยการเมืองระหว่างประเทศ จากที่ถูกนิยามว่าเป็นการช่วงชิงอำนาจเพื่อเอาตัวรอดหรือแสวงหาผลประโยชน์แห่งชาติเท่านั้นให้ครอบคลุมการเมืองแห่งมนุษยธรรม (Humanitarian Politics) แนวคิด Realism และ Liberalism สลับกันมีอิทธิพลในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นับแต่ยุคภูมิธรรมของยุโรปจวบจนสงครามเย็น ขณะที่ Realism (โดยเฉพาะ Classical Realism) เชื่อว่าโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ชั่วร้าย เห็นแก่ตัว และมุ่งแข่งขันกันแสวงหาอำนาจ ขณะที่ Liberalism เชื่อว่ามนุษย์มีเหตุผล เกื้อกูล และบรรลุความร่วมมือกันได้ สงครามโลกทั้งสองครั้งและสงครามเย็นส่งผลให้แนวคิดสภาพจริงนิยมกลายเป็นคำอธิบายธรรมชาติของการเมืองโลกที่ “สมจริง” อันสอนว่าความเข้าใจโลกแบบเสรีนิยมเป็นอุดมคติหรือไม่สมจริง ความโหดร้ายในสงครามโลกทั้งสองครั้งท้าทายความเชื่อพื้นฐานของเสรีนิยมที่ว่ามนุษย์มีเหตุผลและเกื้อกูล ความล้มเหลวของสันนิบาตชาติรวมถึงการก่อตั้งคณะมนตรีความมั่นคงซึ่งมีสมาชิกถาวรเป็นมหาอำนาจทั้งห้าภายในสหประชาชาติยังคงย่ำปัญหาทางทฤษฎีของเสรีนิยม บริบทเช่นนี้เป็นต้นทุนให้สภาพจริงนิยมกลายเป็นวาทกรรมครอบงำ (Hegemonic Discourse) ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยเฉพาะช่วงสงครามเย็น ในหลายแง่สภาพจริงนิยมถูกสถาปนาเป็นความจริงหนึ่งเดียวในองค์ความรู้ (ดูตัวอย่างเช่น Bleiker, 1997; Smith, 2004) ผลคือการศึกษาการเมืองระหว่างประเทศอย่างน้อยในช่วงสงครามเย็นได้กีดกันบทสนทนาเกี่ยวกับ จริยศาสตร์ในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐออกไป การหมกมุ่นเรื่องอาวุธนิวเคลียร์ของนักทฤษฎีสภาพจริงนิยมสถาปนา “ความจริง” ว่าสันติภาพจะบังเกิดได้ต่อเมื่อรัฐมหาอำนาจแข่งขันกันสะสมอาวุธนิวเคลียร์เพื่อข่มขู่อีกฝ่ายมิให้ใช้อาวุธดังกล่าวก่อน (Deterrence) รัฐที่มีเหตุผลย่อมคิดได้ว่าการใช้อาวุธนิวเคลียร์ย่อมนำไปสู่การทำลายล้างแบบเบ็ดเสร็จทั้งสองฝ่าย (Mutually Assured Destruction – MAD) ตรรกะเช่นนี้สะท้อนปัญหาเชิงจริยศาสตร์ของแนวคิด Realism เพราะความพยายามอธิบายความเป็นจริงในการเมืองระหว่างประเทศกำหนดความเป็นไปในปัจจุบันและอนาคตของผู้คนในโลกให้สัมพันธ์กับภาวะสงครามนิวเคลียร์ ยิ่งไปกว่านั้นภาษาอัน “เป็นกลาง” ของสภาพจริงนิยมบดบังความโหดร้ายของสงครามที่ผู้คนที่ต้องเผชิญ ด้วยเหตุนี้ จึงไม่ยากที่สภาพจริงนิยมให้ความชอบธรรมแก่การก่อสงครามในฐานะหนทางเอาชีวิตรอดท่ามกลางสภาพอนาธิปไตยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Cohn, 1987) กระนั้นก็ดีเมื่อสิ้นสุดสงครามเย็น สภาพจริงนิยมเสื่อมคลายอำนาจในการอธิบายความเป็นจริงในการเมืองโลกที่ทวีความซับซ้อน ขณะเดียวกันชัยชนะของโลกเสรีนิยมเปิดช่องทางให้สำนักคิดเสรีนิยมได้รับความสนใจอีกครั้ง

ประชาสังคมโลกที่ผลักดันนโยบายแทรกแซงด้านมนุษยธรรมและหลักรับมือเพื่อปกป้อง ช่วยเปิดพื้นที่ให้แก่ประเด็นที่มีมนุษย์เป็นศูนย์กลางในการเมืองโลกได้ ดังที่อภิปรายไว้ข้างต้นว่าแนวคิด ประชาสังคมโลกพัฒนามาจากแนวคิด Cosmopolitanism ซึ่งเชื่อในกฎธรรมชาติที่ว่ามนุษย์ทุกคนไม่ ว่าจะอยู่ในสังคมการเมืองใดมีสิทธิเท่ากัน รัฐและชุมชนระหว่างรัฐ (มีนัยถึง World Government) มีหน้าที่ต้องประกันสิทธินั้น และหากรัฐล้มเหลว ต้องเปิดโอกาสให้รัฐอื่นหรือกลุ่มบุคคลต่างรัฐเข้าผ่อน เบาวิกฤตการละเมิดสิทธิได้ นอกจากนี้กลุ่มประชาสังคมจำนวนมากยังตั้งคำถามกับสมมติฐานที่ว่าหากรัฐ มั่นคง ชีวิตประชาชนจะมั่นคงตามไปด้วย กระทั่งชี้ว่าอำนาจอธิปไตยที่พิทักษ์ความมั่นคงแห่งรัฐอาจ เป็นถูกใช้เป็นใบอนุญาตให้ฆ่าได้ เมื่อคลายความเชื่อมั่นต่อรัฐในฐานะผู้ผูกขาดความมั่นคงระหว่าง ประเทศแล้ว กลุ่มเหล่านี้ยังเสนอต่อไปว่าการประกันความมั่นคงมนุษย์สำคัญกว่าอำนาจอธิปไตยแห่ง รัฐ ฉะนั้นหากการแทรกแซงเพื่อช่วยเหลือเหยื่อที่ถูกรัฐล่งละเมิดจะบ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐ หนึ่ง แต่อาจช่วยประกันความมั่นคงมนุษย์ได้ เพราะการแทรกแซงในสงครามกลางเมืองอาจช่วย ลดจำนวนผู้พลพหรือผ่อนเบาภาวะขาดแคลนขาดอาหาร ยิ่งไปกว่านั้นการยับยั้งการกำจัดชาติพันธุ์ โดยอาศัยบทที่เจ็ดของ กฎบัตรสหประชาชาติยังสะท้อนการนิยามให้ความไม่ปลอดภัยในชีวิตผู้คนและ ชุมชนทางวัฒนธรรมเป็นภัยคุกคามสันติภาพและความมั่นคงของโลก ไม่ต่างจากการคุกคามทางทหาร หรือการลบล้างอำนาจอธิปไตย (ดูตัวอย่างเช่น MacLean et al. 2006; Tadjbakhsh & Chenoy, 2007)

ประการสุดท้าย บทบาทของประชาสังคมโลกในการแทรกแซงระหว่างประเทศทำให้เส้นแบ่ง ระหว่างกิจการภายในและภายนอกเลื่อนกลาง กล่าวคือ ความรู้การเมืองระหว่างประเทศคือการลากเส้น แบ่ง “ภายนอก” ออกจาก “ภายใน” และอาณาบริเวณขององค์ความรู้ดังกล่าวคือ “ภายนอก” กิจการ ภายใน ในทางประวัติศาสตร์แนวคิดเรื่องการไม่แทรกแซง (Non-Interference) เป็นหมายหมุดของ การก่อร่างอำนาจอธิปไตยและความเท่าเทียมกันของอำนาจอธิปไตยแห่งรัฐโดยปราศจากการ แทรกแซงกิจการภายในจากรัฐอื่นไม่ว่าด้วยเหตุใด เข้าใจได้ว่าแนวคิดนี้ซึ่งต่อมากลายเป็นกฎหมาย ระหว่างประเทศมีเป้าหมายเพื่อป้องกันการก่อสงครามขยายอาณาเขตหรือการแทรกแซงของคริสตจักร ในเวลานั้นตลอดเวลาที่สี่ศตวรรษ หลักไม่แทรกแซงกิจการภายในกลายเป็นวัตรปฏิบัติในการดำเนิน ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ แม้ว่าในทางปฏิบัติจะปรากฏกรณีที่มีมหาอำนาจหรือประเทศเพื่อนบ้าน แทรกแซงกิจการภายในของรัฐอย่างไม่เป็นทางการท่าเมื่อมีการเปิดโปง ประชาคมนานาชาติมัก ประณามพฤติกรรมเช่นนี้เพราะถือว่าขัดกฎหมายระหว่างประเทศ (Wendt, 2013)

อย่างไรดี ประชาสังคมโลกซึ่งประกอบไปด้วยบุคลากรไม่สังกัดรัฐเดินทางและปฏิบัติงานข้ามพรมแดนรัฐชาติ อีกทั้งเนื้อหางานที่ทำมักมีลักษณะข้ามชาติโดยเฉพาะงานด้านมนุษยธรรมที่มักเกิดในบริบทสงครามซึ่งทะลุทะลวงเส้นแบ่งระหว่าง “กิจการภายใน” และ “ภายนอก” เพราะชุมชนที่เป็นคู่อริในสงครามมักมีเครือข่ายสนับสนุนซึ่งเป็นผู้อพยพในประเทศอื่น หรือได้รับความสนับสนุนจากรัฐเพื่อนบ้านซึ่งประชากรส่วนใหญ่มีอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์-ศาสนา ร่วมกับคู่อริฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง นอกจากนี้พลเรือนตกเป็นเหยื่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนขนานใหญ่อันอาจส่งผลให้เกิดผู้อพยพจำนวนมากศาลจนกลายเป็นวิกฤตระดับภูมิภาค ปัจจัยเหล่านี้สะท้อนว่าอำนาจอภิปไตยของรัฐรวมถึงหลักการไม่แทรกแซงกำลังเสื่อมมนตราลงทุกขณะ ซ้ำร้ายไปกว่านั้นหลักการไม่แทรกแซงยังคงกลายเป็นใบอนุญาตให้ผู้ปกครองล่วงละเมิดในชีวิตประชาชนของตน โดยอ้างว่าเป็น “กิจการภายใน” การแทรกแซงของกลุ่มประชาสังคมโลกช่วยเติมเต็มหน้าที่พื้นฐานของรัฐในบริบทที่รัฐล้มเหลว และในหลายกรณีพิสูจน์ว่าการสลายเส้นแบ่งระหว่างภายในและภายนอกตอบสนองความต้องการของคนในภาวะฉุกเฉินได้ดีกว่าการยึดมั่นในเส้นแบ่งนี้ ลักษณะดังกล่าวช่วยคลายความศักดิ์สิทธิ์ของความเชื่อที่ว่าการศึกษาการเมืองโลกคือการศึกษาประเด็น “ภายนอก” ประเทศแบบตายตัว (ดูตัวอย่างเช่น Walker 1992; Campbell 1994; Appadurai 1996)

สรุปผลการวิจัย

ภาคประชาสังคมโลกเติบโตและปฏิบัติการอย่างแข็งขันโดยเฉพาะในประเด็นการสร้างสันติภาพและการพิทักษ์สิทธิมนุษยชนในช่วงกว่าสองทศวรรษหลังสงครามเย็น ผู้คนจากหลายภูมิภาคหลากหลายสังคมการเมืองรวมกลุ่มทำงานในพื้นที่สงครามโดยละลายความศักดิ์สิทธิ์ของ “อำนาจอภิปไตยรัฐ” ในองค์ความรู้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ บทบาทอันร่ำรวยของภาคประชาสังคมโลกกำลังเปลี่ยนโฉมหน้าความรู้ที่สำคัญ มิติการข้ามพรมแดนรัฐ-ชาติท้าทายระบบระหว่างประเทศแบบดั้งเดิม จนทำให้ “ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ” เป็นเพียงส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์การเมืองโลก สหประชาชาติ 21 อีกทั้งยังเปิดพื้นที่ให้ “ปัจเจกบุคคล” เป็นหน่วยหนึ่งในศึกษาการเมืองโลก โดยเผยให้เห็นว่าคนธรรมดาสามัญก็สามารถรังสรรค์ให้โลกนี้เป็นธรรมและมีสันติภาพมากขึ้นได้

เอกสารอ้างอิง

- Appadurai, Arjun. (1996). *Modernity At Large: Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Bauer, Joanne R. and Daniel A. Bell, eds. (1999). *The East Asian Challenge for Human Rights*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bellamy, Alex and Nicholas Wheeler. (2008). "Humanitarian Intervention in World Politics." In *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*, ed. John Baylis, Steve Smith, and Patricia Owens. Oxford: Oxford University Press.
- Bleiker, Roland. (1997). "Forget IR Theory." *Alternative-social Transformation and Humane Governance* 22, no. 1, pp. 57-88.
- Bleiker, Roland. (2000). *Popular Dissent, Human Agency and Global Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Campbell, David. (1994). "The Deterritorialization of Responsibility: Levinas, Derrida and Ethics after the End of Philosophy." *Alternatives* 19. Pp. 455-484.
- Clark, Howard, ed. (2009). *People Power: Unarmed Resistance and Global Solidarity*. London & New York: Pluto Press.
- Cohn, Carol. (1987). "Sex and Death in the Rational World of Defense Intellectuals." *Signs* 12, no. 4, pp. 687-718.
- Der Derian, James and Michael J. Shapiro, eds. (1989). *International/Intertextual Relations: Postmodern Readings of World Politics*. New York: Lexington.
- Donnelly, Jack. (2001). "Ethics and International Human Rights." In *Ethics and International Affairs*, eds. J-M. Coicaud and D. Warner. Tokyo: United Nations University Press. Pp. 128-160.
- Doyle, Michael W. (1997). *Ways of War and Peace*. New York: W.W. Norton.
- Enloe, Cynthia. (2000). *Maneuvers: The International Politics of Militarizing Women's Lives*. Berkeley: University of California Press.
- Fukuyama, Francis. (1992). *The End of History and the Last Man*. New York: The Free Press.
- Harbom, Lotta and Peter Wallensteen. (2005). "Armed Conflict and Its International Dimensions, 1946-2004." *Journal of Peace Research* 42. Pp. 623-35.
- Hehir, Aidan. (2010). *Humanitarian Intervention: An Introduction*. London: Palgrave Macmillan.
- Holzgrefe, L.J. and Robert O. Keohane. (2003). *Humanitarian Intervention; Ethical, Legal and Political Dilemma*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Hooft, Stan Van. (2009). *Cosmopolitanism: A Philosophy for Global Ethics*. Stocksfield: Acumen.
- International Commission on Intervention and State Sovereignty. (2001). *Report on the International Commission on Intervention and State Sovereignty: The Responsibility to Protect*. Canada: International Development Research Center.
- Kaldor, Mary. (1999). *New and old Wars: organized Violence in an Global Era*. Cambridge: Polity.
- Kaldor, Mary. (2003). *Global Civil Society: An Answer to War*. Cambridge: Polity Press.
- Kaldor, Mary. (2007). "Just War and Just Peace," in *Human Security*. Cambridge: Polity.
- Kant, Immanuel. (1985 [1795]). *Perpetual Peace and other Essays*. Trans. T. Humphrey. Indianapolis: Hackett Publishing Company.
- Keane, John (2003). *Global Civil Society?* Cambridge: Cambridge University Press.
- Keohane, Robert o. (1988). "International Institutions: Two Approaches." *International Studies Quarterly* 32, no. 4. Pp. 381, 386.
- Keohane, Robert o. (1999). "Cooperation and International Regimes." In *Classic Readings of International Relations*, eds. Phil Williams, Donald Goldstein and Jay Shafritz. Fort Worth: Harcourt Brace College Publishers. Pp.85-87.
- MacLean, Sandra J., David R. Black and Timothy M. Shaw, eds. (2006). *A Decade of Human Security: Global Governance and Multilateralism*. Hampshire: Ashgate.
- Milliken, Jennifer and Keith Krause. (2002). "State Failure, State Collapse, and State Reconstruction: Concepts, Lessons and Strategies." *Development and Change* 35, no. 5 (2002). Pp. 753-74.
- Moisi, Dominique. (2009). *The Geopolitics of Emotion: How Cultures of Fear, Humiliation and Hope are Shaping the World*. New York: Doubleday.
- Morgenthau, Hans J. (1999). "Six Principles of Political Realism." In *Classic Readings of International Relations*, eds. Phil Williams, Donald Goldstein and Jay Shafritz. Fort Worth: Harcourt Brace College Publishers. Pp. 43-48.
- Nash, Kate. (2009). "Between Citizenship and Human Rights." *Sociology* 43, no. 6. Pp. 1067-83.
- Smith, Steve. (2004). "Singing our World into Existence: International Relations Theory and September 11." *International Studies Quarterly* 48. Pp. 499-515.
- Tadjbakhsh, Shahrbanou and Anaradha M. Chenoy. (2007). *Human Security: Concepts and Implications*. oxon: Routledge.
- Ticker, J. Ann. (2001). *Gendering World Politics*. New York: Columbia University Press.
- Walker, R. B. J. (1992). *Inside/outside: International Relations as Political Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Walters, William. (2012). *Governmentality: Critical Encounters*. New York: Routledge.

- Waltz, Kenneth. (1999). "The origins of War in Neorealist Theory." In *Classic Readings of International Relations*, eds. Phil Williams, Donald Goldstein and Jay Shafritz. Fort Worth: Harcourt Brace College Publishers. Pp.49-58.
- Weiss, Thomas G. (2007). *Humanitarian Intervention: Ideas in Action*. Cambridge: Polity.
- Wendt, Alexander. (2013). *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wheeler, Nicholas. (2001). *Saving Strangers: Humanitarian Intervention in International Society*. oxford: oxford University Press.
- Woodhouse, Tom and oliver Ramsbotham. (1996). *Humanitarian Intervention in Contemporary Conflict*. Cambridge: Polity.
- Ypi, Lea. (2011). *Global Justice and Avant-Garde Political Agency*. oxford: oxford University Press.
- The United Nations. (1945). *Charter of United Nations and Statue of International Criminal Court of Justice*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1๐ พฤษภาคม 2556 จาก <https://treaties.un.org/doc/publication/ctc/uncharter.pdf>.
- The United Nations Development Program. (1994). *Human Development Report 1994: New Dimensions of Human Security*. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2556 จาก <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-1994>